

INHOUDSOPGAVE

TUCHTRECHT	1
1. ALGEMEEN	1
2. WELKE FEITEN WAREN HET ONDERWERP VAN TUCHT?	1
2.1. Vaststellingen van het Vast Comité P	1
2.2. Vaststellingen van de Tuchtraad	2
3. BESTAANDE TUCHTWETGEVING	3
3.1. Wie kan tuchtsancties opleggen?	3
3.1.1. Gewone tuchtoverheid	3
3.1.2. Hogere tuchtoverheid	4
4. EENVORMIGHEID IN SANCTIES?	5
5. TUCHTPROCEDURE	7
6. WERKGROEP “WIJZIGING TUCHTWET”	10
6.1. Werkgroep	10
6.2. Resultaten van de werkgroep	11
7. TUCHT EN HET OPENBAAR MINISTERIE	12
8. DEONTOLOGISCHE CODE	13
9. FUNCTIE INTERN TOEZICHT – NAAR EEN NIEUWE POL 48?	14
10. AANBEVELINGEN	15

TUCHTRECHT

1. ALGEMEEN

Het Vast Comité P heeft vanaf 2000¹ in elk jaarverslag een analyse gemaakt van de hem meegedeelde tucht- en ordemaatregelen door de bevoegde tuchtoverheden uitgesproken tegen een lid van een politiedienst.

De laatste analyse in het jaarverslag 2004² beslaat een vijftal bladzijden en vertrekt vanuit een *eerste vaststelling* dat spijs een wettelijke verplichting tot informatieverstrekking verschillende korpsen³ het Vast Comité P nog steeds niet op de hoogte brengen van de door hen genomen tucht- en ordemaatregelen of hem niet hebben gemeld dat zij geen tucht- of orde zaken hebben moeten uitvoeren. Ten onrechte werd in eerste instantie voor het gerechtelijk arrondissement Leuven vermeld dat er geen meldingen waren, terwijl de zone Leuven kennis heeft gegeven van 12 tuchtdossiers.

Een *tweede vaststelling* is dat het totale aantal politiegerelateerde dossiers via klachten, aangiften, gerechtelijke onderzoeken door de Dienst Enquêtes en het aantal uitgesproken strafrechtelijke veroordelingen zeer hoog is⁴. We spreken over 7 064 dossiers, terwijl de genomen tucht- of ordemaatregelen eerder weinig in aantal zijn, voor eenzelfde periode bedroeg dit 711 op de 791 opgestelde inleidende verslagen. Het ligt voor de hand dat gelet op het grote percentage ongegronde klachten, om welke reden dan ook, en de behandeling van tal van feiten louter op correctioneel vlak en de eventuele dubbele tellingen, de input van feiten niet gelijk kan zijn aan de output via vonnissen, tucht- of ordemaatregelen.

Een *derde vaststelling* is dat niet steeds geldt hoe groter het korps, hoe meer tuchtzaken er in verhouding zijn, maar dat bij het bekijken van sommige gegevens, een verfijning van het onderzoek noodzakelijk is.

Een eerste registratie werd al gedaan door de Tuchtraad in zijn jaarverslag 2004 waarbij afhankelijk van de getalsterkte van de personeelsleden per zone of per dienst werd nagegaan hoeveel keer er werd opgetreden. Deze registratie wordt als bijlage 2 bij dit verslag gevoegd. Een aandachtige lezer zal daaruit merken dat er zones zijn die vanaf 2001 geen enkel personeelslid hebben dat een lagere of hogere tuchtstraf heeft opgelopen. Zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië en Brussel-Hoofdstad zijn er korpsen bij met meer dan 100 effectieven⁵ die over de 4 jaar geen tuchtstraffen kenden.

Niet alleen bij de lokale politie blijkt dit fenomeen zich voor te doen, ook bij de federale politie blijkt per getalsterkte en per dienst duidelijk een klein percentage tuchtprocedures te worden behandeld. Een overzicht van deze federale politiediensten vindt u tevens in de bijgevoegde bijlage. Van de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie (AIG) ontving het Vast Comité P geen informatie met betrekking tot eventuele interne tuchtprocedures.

De leden van de dienst Statuten van de AIG zetelen in hun hoedanigheid van deskundige, in vertegenwoordiging van de inspecteur-generaal, in de Tuchtraad. Zij hebben in hun jaarverslag 2004 hun analyse vooral gebaseerd op de door hen behandelde tuchtdossiers en hebben geen onderzoek gedaan naar bepaalde fenomenen in het kader van aan hen gesignaleerde feiten en uitgeoefende tucht. Zoals verder zal vermeld worden, komen zij in andere analyses niettemin tot hetzelfde besluit als het Vast Comité P.

2. WELKE FEITEN WAREN HET ONDERWERP VAN TUCHT?

2.1. VASTSTELLINGEN VAN HET VAST COMITÉ P

Hier dient te worden opgemerkt dat het voorwerp van tucht verschillende feiten kan omvatten zodat het aantal feiten niet gelijkstaat met het aantal tuchtmaatregelen.

De samenvoeging in grotere rubrieken verloopt in de analyse van de Tuchtraad anders dan in de analyse door het Vast Comité P, wat een rechtstreekse vergelijking onmogelijk maakt. De feiten vermeld in het verslag van de Tuchtraad, opgedeeld in feiten binnen en buiten dienst, geven echter dezelfde tendensen aan als huidige analyse.

De al dan niet bestrafte feiten die in 2004 minimaal 15 keer voorkwamen, werden door het Vast Comité P opgedeeld in drie grote clusters:

a. Tekortkomingen door de houding die de waardigheid van het politieambt aantasten

Hieronder wordt verstaan: lakse en negatieve taakuitvoering (23 feiten); algemene houding en voorkomen (14 feiten); handelingen buiten dienst die de waardigheid of het imago aantasten (37 feiten); gebruik van alcohol of drugs tijdens de dienst (62 feiten); inbreuk op de integriteit (18 feiten); gewelddaden tegen personen en goederen (20 feiten) en schending van het beroepsgeheim (19 feiten).

Totaal: 193 feiten.

b. Tekortkomingen in de uitvoering van taken

Hieronder vallen feiten als politiemateriaal vergeten of verloren (15 feiten); niet naleven van administratieve formaliteiten in geval van ziekte (20 feiten); fouten bij de uitvoering van taken (83 feiten); niet of slecht naleven van de procedure (17 feiten); laattijdige afhandeling van processen-verbaal (43 feiten); gehoorzaamheid, weigeren van bevel (18 feiten).

Totaal: 196 feiten.

c. Administratieve tekortkomingen - werksfeer

Inbreuken op de loyauteit en eerbied (20 feiten); misbruik maken van dienst of middelen (29 feiten); werksfeer en collegiale relaties (16 feiten); onwettige afwezigheid (23 feiten); misbruik van dienstrooster en comptabiliteit (31 feiten); werk verlaten zonder toelating (19 feiten); te laat komen of het werk te vroeg verlaten (22 feiten).

Totaal: 160 feiten.

2.2. VASTSTELLINGEN VAN DE TUCHTRAAD

Daar waar het onderzoek door het Vast Comité P gebaseerd is op de gegevens van heel het land, met dezelfde methode, aandachtspunten en onderwerpen van analyse, werkt de Tuchtraad in afzonderlijke kamers die op eigen wijze hun verslaggeving doen en dit per taal. Door het verschil in benadering is het soms moeilijk een algemene uitspraak over een fenomeen te doen. Door het verschil in codering van de feiten door de respectievelijke kamers van de Tuchtraad en doordat beide kamers niet dezelfde methode en voorstelling hanteren voor hun analyse van de tuchtfeiten, is enige voorzichtigheid in lectuur geboden.

Wanneer de meest voorkomende feiten, genoteerd door zowel de Nederlandstalige als de Franstalige kamer van de Tuchtraad, samen geanalyseerd worden, blijken de volgende tekortkomingen zich het vaakst voor te doen:

1. tekortkomingen bij gerechtelijke opdrachten (120);
2. misbruik van alcohol voor en tijdens dienst (92);
3. te laat aankomen op het werk, te vroeg het werk verlaten, onderbreking van het werk (78);
4. onwettige afwezigheid (51);
5. onwaardig gedrag (46);
6. niet naleven van richtlijnen inzake ziektemelding (37);
7. weigering bevel bij taakuitvoering (22);
8. schending beroepsgeheim (21);
9. gewelddaden (11).

De Nederlandstalige kamer specificeert in haar algemene bespreking dat in overgrote mate tekortkomingen genoteerd worden in de kwaliteit van de uitvoering van gerechtelijke opdrachten, waarbij 88 van de 92 specifieke inbreuken op rekening komen van de lokale politie.

Het overzicht voor de lokale politie geldt ook voor de tekortkomingen in de andere taakuitvoering, namelijk 42 op de 52 inbreuken. De aandacht wordt gevestigd op het fenomeen

van alcoholmisbruik (50 sancties, 40 lokaal), gewelddaden tegen personen (11 sancties) en 5 tuchtvervolgingen betreffende drugsgebruik.

Niettegenstaande de wetgeving op de toegelaten bijkomende beroepsactiviteiten duidelijk dient gekend te zijn, waren er nog 7 tuchtorders dienaangaande. Het Vast Comité P heeft hier reeds meermaals de aandacht op gevestigd.

De Franstalige kamer vermeldt als in het oog springend fenomenen de onwettige afwezigheden en laattijdige aankomst op het werk (45 feiten of 10 % van het totaal), het sjoemelen met de uren (13 feiten). 22 feiten of 4,5 % hadden betrekking op het niet naleven van de administratieve voorschriften bij ziekte.

Het toenemend aantal feiten van agressiviteit en het tekort aan collegialiteit (12 feiten) vallen op, evenals de inbreuken op het beroepsgeheim, waarvoor 9 sancties werden uitgesproken.

Verder in deze analyse zal het gezamenlijke standpunt van beide kamers nog aan bod komen.

3. BESTAANDE TUCHTWETGEVING⁶

3.1. WIE KAN TUCHTSANCTIES OPLEGGEN?

De tuchtwet van 13 mei 1999 voorziet in een gewone tuchtoverheid en in een hogere tucht-overheid.

3.1.1. Gewone tuchtoverheid

LOKALE POLITIE	GEWONE TUCHTOVERHEID
Hulp-, basis-, middenkader en personeelsleden die niet tot het niveau A behoren	Korpschef
Officierskader, korpschef en personeelsleden van niveau A	Burgemeester of politiecollege
FEDERALE POLITIE	GEWONE TUCHTOVERHEID
Hulp-, basis-, middenkader en personeelsleden die niet tot het niveau A behoren	Diensthoofd
Officierskader en personeelsleden van niveau A	Directeur-generaal of commissaris-generaal voor personeelsleden die er rechtstreeks van afhangen
Directeurs-generaal en commissaris-generaal	Gezamenlijk optreden van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie
ALGEMENE INSPECTIE	GEWONE TUCHTOVERHEID
Basis-, middenkader en personeelsleden die niet tot het niveau A behoren	Inspecteur-generaal
De inspecteur-generaal, het officierskader en de personeelsleden van niveau A	Gezamenlijk optreden van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie

Deze gewone tuchtoverheden kunnen lichte tuchtstraffen opleggen zoals de waarschuwing en de blaam.

Uit hoger vermeld schema blijkt duidelijk dat de korpschef ten opzichte van zijn officieren geen rechtstreekse tuchtbevoegdheid heeft.

3.1.2. Hogere tuchtoverheid

LOKALE POLITIE	HOGERE TUCHTOVERHEID
Hulp-, basis-, middenkader, officierskader (niet hogere officieren of korpschefs) en personeelsleden CALOG	Burgemeester of politiecollege NB.: voor de officieren is overdracht door de hogere tuchtoverheid naar de minister van Binnenlandse Zaken mogelijk
Hogere officieren en korpschefs	Minister van Binnenlandse Zaken
FEDERALE POLITIE	HOGERE TUCHTOVERHEID
Hulp-, basis-, middenkader en personeelsleden die niet tot het niveau A behoren	Directeur-generaal of commissaris-generaal voor personeelsleden die rechtstreeks van hem afhangen
Officierskader en personeelsleden van niveau A	Minister van Binnenlandse Zaken
Directeurs-generaal en commissaris-generaal	Gezamenlijk optreden van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie
ALGEMENE INSPECTIE	HOGERE TUCHTOVERHEID
Alle personeelsleden	Gezamenlijk optreden van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie

De hogere tuchtoverheid kan zowel lichte als zware tuchtsancties opleggen en zelfs zaken evoqueren.

De zware tuchtsancties zijn: (1) de inhouding van wedde; (2) de schorsing bij tuchtmaatregel van ten hoogste drie maanden; (3) de terugzetting in weddeschaal; (4) het ontslag van ambtswege; (5) de afzetting.

De tuchtstraf is *de facto* niet het enige middel voor de korpschef om in bepaalde gevallen op te treden tegen een negatieve attitude. Hij beschikt ook over ordemaatregelen die kunnen bestaan uit een voorlopige schorsing, het opstellen van een functioneringsnota, verandering van dienst, verbod om een voertuig te besturen, verbod op toegang tot bepaalde lokalen of een verbod op toegang tot elektronische bestanden of systemen.

In de praktijk kunnen bovendien ook andere maatregelen worden genomen zoals vermaning, terechtwijzing, berisping, inhouding dienstwapen of een persoonlijke bijsturing. Ook het verplicht volgen van opleidingen of extra trainingen behoren tot de mogelijkheden.

Voor 2004 noteerde het Vast Comité P op basis van de melding door de korpsen via het artikel 14bis, 2de lid, 30 voorlopige schorsingen, 11 functioneringsnota's, 26 veranderingen van dienst, 2 inhoudingen dienstwapen en 2 persoonlijke bijsturingen.

Wat de lichte tuchtstraffen betreft, werden er in 2004 in totaal 226⁷ waarschuwingen gegeven en 231⁸ blamen.

Wat de zware tuchtsancties betreft, leest u de uitspraken in volgend schema:

	Inhouding wedde	Schorsing	Terugzet.weddeschaal	Ontslag ambtswege	Afzetting	Totaal
Ned.	76	54	7	13	0	150
Fr.	42	31	9	7	1	90
Tot.	118	85	16	20	1	240

Uit de studie⁹ van de Tuchtraad blijkt dat 28 % van de Nederlandstalige uitspraken de federale politie betreft en 72 % de lokale politie, bij de Franstalige zijn de verhoudingen anders namelijk 35 % bij de federale politie en 65 % bij de lokale politie. Wanneer de resultaten gekoppeld worden aan de getalsterkte¹⁰, komt men tot de vaststelling dat op nationaal vlak de

vervolgingscoëfficiënt bij de federale politie duidelijk hoger ligt, namelijk 1,89 % tegenover 1,50 % voor de lokale politie.

Binnen de lokale politiediensten is het tuchtbeleid van de Nederlandstalige en Franstalige tuchtoverheden nagenoeg gelijkwaardig (1,49 % N en 1,52 % Fr), terwijl er wel een verschil is op het federale niveau waarbij de Franstalige tuchtoverheden een hoger tuchtbeleid voeren (1,69 % N tegenover 2,14 % Fr).

4. EENVORMIGHEID IN SANCTIES?

Zowel het Vast Comité P, de Tuchtraad als de AIG komen tot de conclusie dat er geen eenvormigheid is in het nemen van sancties met betrekking tot vergelijkbare feiten.

De AIG schrijft in haar jaarverslag¹¹: *"Het opleggen van een gepaste tuchtstraf valt eveneens onder het begrip kwaliteitszorg. Het afgelopen jaar kreeg de algemene inspectie tot haar spijt opnieuw kennis van tuchtdossiers, vaak vanuit de lokale politie, waarin een lichte tuchtstraf werd uitgesproken voor feiten die nochtans strafrechtelijk met een correctionele straf werden gesanctioneerd. De bemerkingen van rechters in hun vonnissen in verband met de toelaatbare aard van de door politieambtenaren gepleegde feiten en soortgelijke afkeuringen geuit door het openbaar ministerie, worden door de tuchtoverheid genegeerd. Zij blijven voor dergelijke feiten lichte tuchtstraffen opleggen [...]"*.

De Tuchtraad gaat zelfs verder¹²: *"Binnen de politiediensten en nog meer binnen de lokale politie is er dringend nood aan een eenvormig en coherent tuchtbeleid. De verschillen in bestraffing overtreffen de toelaatbare afwijkingen die noodzakelijkerwijze het gevolg zijn van de discretionaire benadering van elke tuchtoverheid. De afwezigheid of quasi afwezigheid van enige tuchtactiviteit binnen een groot aantal politiezones stemt tot ernstig nadenken"*.

Het Vast Comité P heeft in zijn jaarverslag 2004¹³ enkele voorbeelden aangehaald die hier kunnen aangevuld worden:

- Een inspecteur wordt veroordeeld door de 51ste k. Corr. Brussel op 30.12.2003 wegens feiten van 2001 door met bedrieglijk opzet zich onrechtmatig te hebben laten vergoeden om fictieve omstandigheden van een ongeval te hebben opgenomen in processen-verbaal met daarbij afpersing en misbruik van vertrouwen. Voorafgaandelijk had de minister van Binnenlandse Zaken een voorlopige schorsing opgelegd van 8 maanden waarvan 5 maanden met inhouding van 25 % van de wedde. Ondertussen muteerde de betrokkene van de federale politie naar de lokale politie. De tuchtprocedure zelf werd ingeleid op 03.08.2004 door de lokale politie met uiteindelijk resultaat het uitspreken van een lichte tuchtstraf, namelijk de waarschuwing¹⁴.
- Tijdens zijn ziekteverlof oefent een inspecteur een niet-toegelaten economische activiteit uit. Hij is ook met geen enkele administratieve reglementering in orde. Door de korpschef werd als sanctie een verwittiging uitgesproken¹⁵.
- Een commissaris werd in 2004 met onmiddellijke ingang van ambtswege ontslagen, na veroordeling door de rechtbank van eerste aanleg op 12.06.2002 wegens weerspanning, gewelddaden en intoxicatie achter het stuur. Beroep en verwerping voorziening in Cassatie. Tegen de beslissing van de Gouverneur werd door betrokkene beroep aangetekend bij de minister van Binnenlandse Zaken die het ontslag niet handhaafde. Betrokkene is terug directeur HRM/logistiek van zijn korps. In de huidige stand van zaken is ons geen andere tuchtstraf gekend¹⁶.
- Een inspecteur, die wijkagent is, schrijft zijn echtgenote in op een fictief adres zodat zij ten onrechte een hogere werkloosheidsuitkering krijgt. Zij zijn trouwens gehuisvest in een woning van de staat. De uitgesproken sanctie is een blaam¹⁷.
- Een inspecteur is dronken in mei 2003 en gaat op de vuist met een collega die een kennis van hem wilde verbaliseren. Hij werd ook op een bus van de Lijn gewezen op het feit dat hij niet met zijn voeten op de zetel mocht liggen, verweet de controleurs en matigde zijn ambt aan. Hij ontving op 02.04.04 een zware tuchtstraf van schorsing bij tuchtmaatregel voor de duur van 1 maand. Op 14.02.2004 tijdens een besloten feestje met collega's diende hij evenwel een echtgenoot van een personeelslid een vuistslag toe, waarop een

vechtpartij ontstond. Niemand legde klacht neer, maar de korpschef heeft, nadat hij op 19.02.04 de feiten vernam, een voorlopige schorsing uitgesproken voor de duur van 2 maanden.

Tijdens de nieuw gestarte tuchtbehandeling blijkt ook dat dezelfde inspecteur uit een groep dronken nachtfuivers werd gehaald die het aan de stok hadden met de portier. Op 04.08.2004 wordt de voorlopige schorsing omgezet in een tuchtstraf van schorsing voor een duur van twee maanden¹⁸.

- Sommige tuchtraden zijn heel soepel, zoals tegenover een commissaris die reeds in 2002 veroordeeld werd wegens het rijden **zonder** geldige verzekering, waarvoor hij een zware tuchtstraf had gekregen van inhouding van zijn brutowedde ten belope van 10 % gedurende twee maanden, maar die straf kon hij uitvoeren door middel van bijkomende prestaties, zijnde 30 gespreid over twee maanden, zodanig dat hij de facto **geen** inkomensverlies leed. In 2004 wordt hij opnieuw door de politierechtbank veroordeeld wegens: *“spijts het tegen hem uitgesproken verval van recht tot sturen toch een voertuig te hebben bestuurd en dit met een voertuig zonder geldig keuringsbewijs!”*. Voor dit feit liep hij een zware tuchtstraf op van één week schorsing¹⁹.
- Dezelfde commissaris heeft op 01.10.04 kennis gekregen van een derde zware tuchtmaatregel voor feiten van het niet uitvoeren van gerechtelijke opdrachten (kantschriften) en het niet afwerken of maken van de nodige processen-verbaal. De onuitgevoerde en achterstallige kantschriften werden dan herverdeeld in het korps. Opgelegde tuchtmaatregel: de zware tuchtstraf van schorsing voor de duur van **één** dag.
- Het Vast Comité P is ook op de hoogte van het feit dat korpschefs tegen wie strafrechtelijke onderzoeken wegens ernstige feiten lopen, die zelfs in voorhechtenis hebben gezeten, zelfs niet (voorlopig) geschorst werden²⁰.
- Het Vast Comité P heeft reeds verslag uitgebracht over een korpschef die correctioneel veroordeeld werd tot zware straffen en die voor de bevestiging van de uitspraak in hoger beroep gesanctioneerd werd met (slechts) een blaam.

Niet alleen de tuchtuitoefening binnen de lokale politie kan in vraag worden gesteld, ook deze binnen de federale politie waar niet alleen kan verwezen worden naar zaken die in de pers een ruime weerklank hadden – zoals deze van Semira Adamu, de ontsnappingen te Asse – maar ook naar tal van andere incidenten:

- Een lid van DGJ parkeert verschillende malen foutief op de parking voorbehouden voor de dienstchef, de bezoekers en voor een nooduitgang. Hij krijgt een verwittiging voor de eerste twee feiten en een blaam voor het derde. Meerdere overtredingen van dezelfde aard werden begaan door leden van eenzelfde afdeling en tuchtrechtelijk beteugeld. Hierbij kan de vraag gesteld worden of er geen ander probleem aan de basis ligt²¹. Evenwel voor dezelfde overtreding van parkeren voor een nooduitgang op verschillende data krijgt een ander lid van DGJ een waarschuwing²².
- Een lid van DGA schendt het beroepsgeheim, sanctie: een blaam²³.
- Leden van LPA Brunat GC liepen een sanctie op van een blaam wegens het laten ontsnappen van iemand die meermaals gerechtelijk geseind was²⁴.
- Een lid van DGM wordt slapend aangetroffen door zijn chef tijdens zijn onthaal- en bewakingsdienst, sanctie: inhouding van wedde 6 % gedurende 1 maand²⁵.
- Een lid van DGJ veroorzaakt perslekken in het raam van gerechtelijke dossiers of schendt het beroepsgeheim, sanctie: inhouding wedde 10 % gedurende 4 maanden²⁶.
- Een lid van DAC-WPR had een ongeval buiten dienst, pleegde vluchtmisdrijf, sanctie genomen door de minister van Binnenlandse Zaken: schorsing bij tuchtmaatregel²⁷. Een lid van DGM pleegde dezelfde feiten en werd ook gestraft met een inhouding van wedde door de directeur-generaal DGM²⁸.

- Een lid van DGA, DAC-SPN kreeg zijn ontslag van ambtswege door de directeur-generaal wegens het consulteren op een website van naaktfoto's en anonieme contactadvertenties voor jongens vanaf 16 jaar en contactsites voor homo's²⁹.

Elk van de hoger aangehaalde casussen duiden op verschillende problemen waarmee de tuchtoverheid geconfronteerd wordt en die wijzen op een zeer gevarieerde interpretatie van de tuchtwet, de wet op het politieambt en de regels van de deontologie.

Er is in elk geval geen lijn te trekken in de beoordeling van de gepleegde feiten. De omstandigheden alleen verklaren niet steeds de verschillen. In de analyse van de tuchtstraffen is het duidelijk dat de tuchtoverheid, die wisselend is, geen referentiekader gebruikt en er geen objectieve maatstaven gehanteerd worden noch verwijzingen zijn naar "tuchtrechtspraak" om feiten die een inbreuk zijn op de tuchtwetgeving te beoordelen.

De Tuchtraad heeft in zijn jaarverslag 2001 gewezen op een grote onduidelijkheid in de voor hem geldende wetgeving met betrekking tot het opstarten van een jurisprudentiegegevensbank³⁰. Het is erg te moeten vaststellen dat de Tuchtraad in zijn verslag van 2004 dezelfde problematiek moet onderstrepen en er nog steeds geen consulteerbare databank bestaat. Dit zou nochtans een nuttig gebruiksinstrument zijn voor al diegenen die tucht- of ordemaatregelen moeten uitspreken en op zoek zijn naar enig referentiekader. Momenteel kan een korpschef enkel maar op zoek gaan naar een exemplaar van elk jaarverslag van de Tuchtraad. Een tweede mogelijkheid bestaat erin, maar alleen voor de zware tuchtstraffen, om automatisch het voorafgaandelijk advies van de Tuchtraad in te winnen. Dit gebeurt op dit ogenblik slechts in (te) geringe mate³¹.

Onderstaande tabel geeft de indeling naar graad weer.

	Lokaal		Federaal		Totaal
	Fr.	Ned.	Fr.	Ned.	
Hulpagent	7	9	0	0	16
Aspirant-inspecteur	2	1	10	2	15
Inspecteur	151	210	57	67	485
Hoofdinspecteur	26	30	32	28	116
Commissaris	12	16	6	6	40
Hoofdcommissaris	0	0	1	1	2
Personeel Calog	8	1	7	2	18

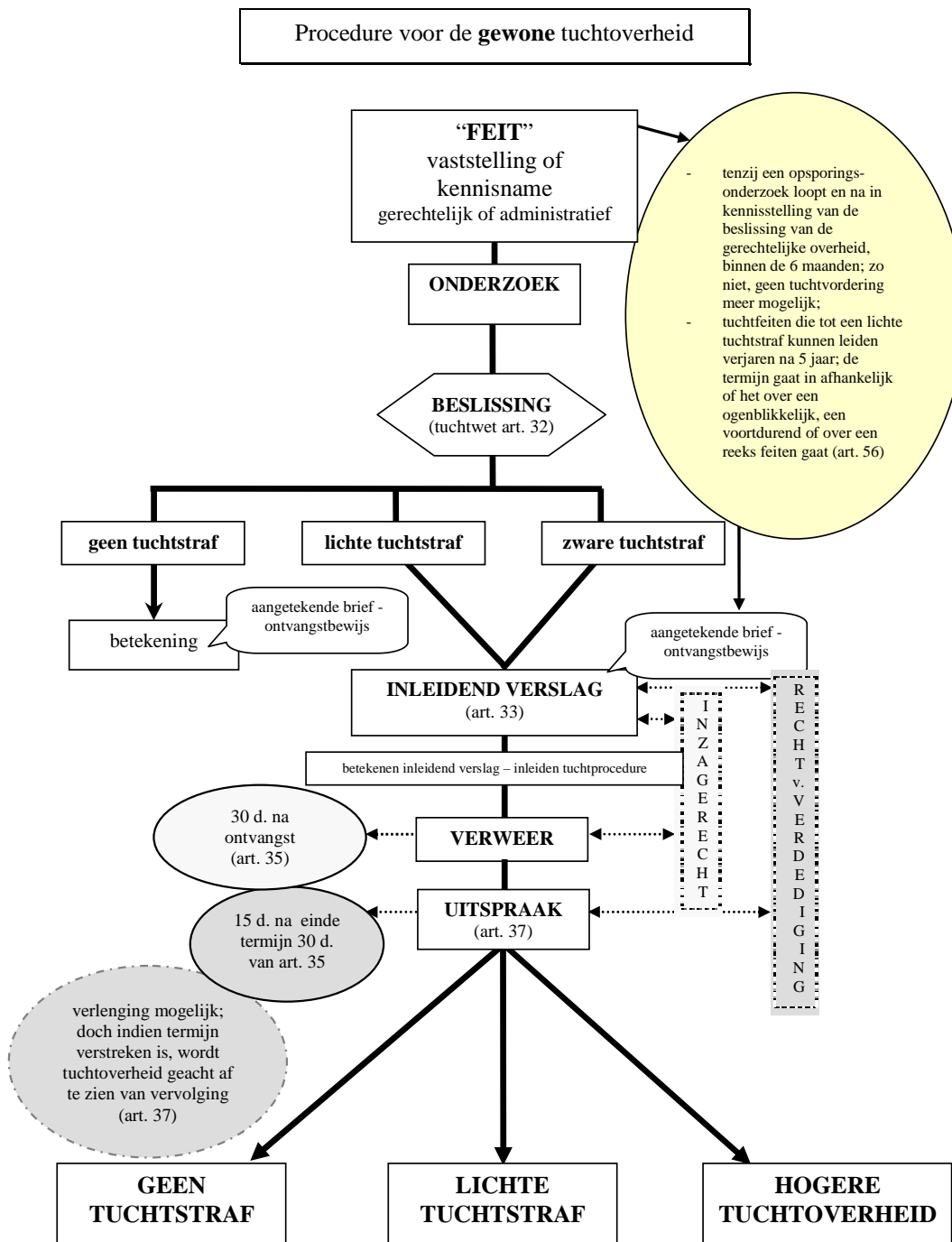
Dit overzicht dient nog aangevuld te worden met 4 commissarissen die door de minister van Binnenlandse Zaken bestraft werden, alsook een commissaris aan wie een sanctie werd opgelegd door de commissaris-generaal.

De Nederlandstalige kamer van de Tuchtraad vermeldt dat er minder zaken in heroverweging zijn, maar ook dat het aandeel van de politiezone van Antwerpen hierin significant is. In 15 van de 39 zware straffen opgelegd aan personeelsleden van de politiezone Antwerpen werd een heroverweging gevraagd³². Hierbij kan men zich de vraag stellen in hoeverre dit cijfer niet mede te wijten is aan een niet-werkzame tuchtprocedure.

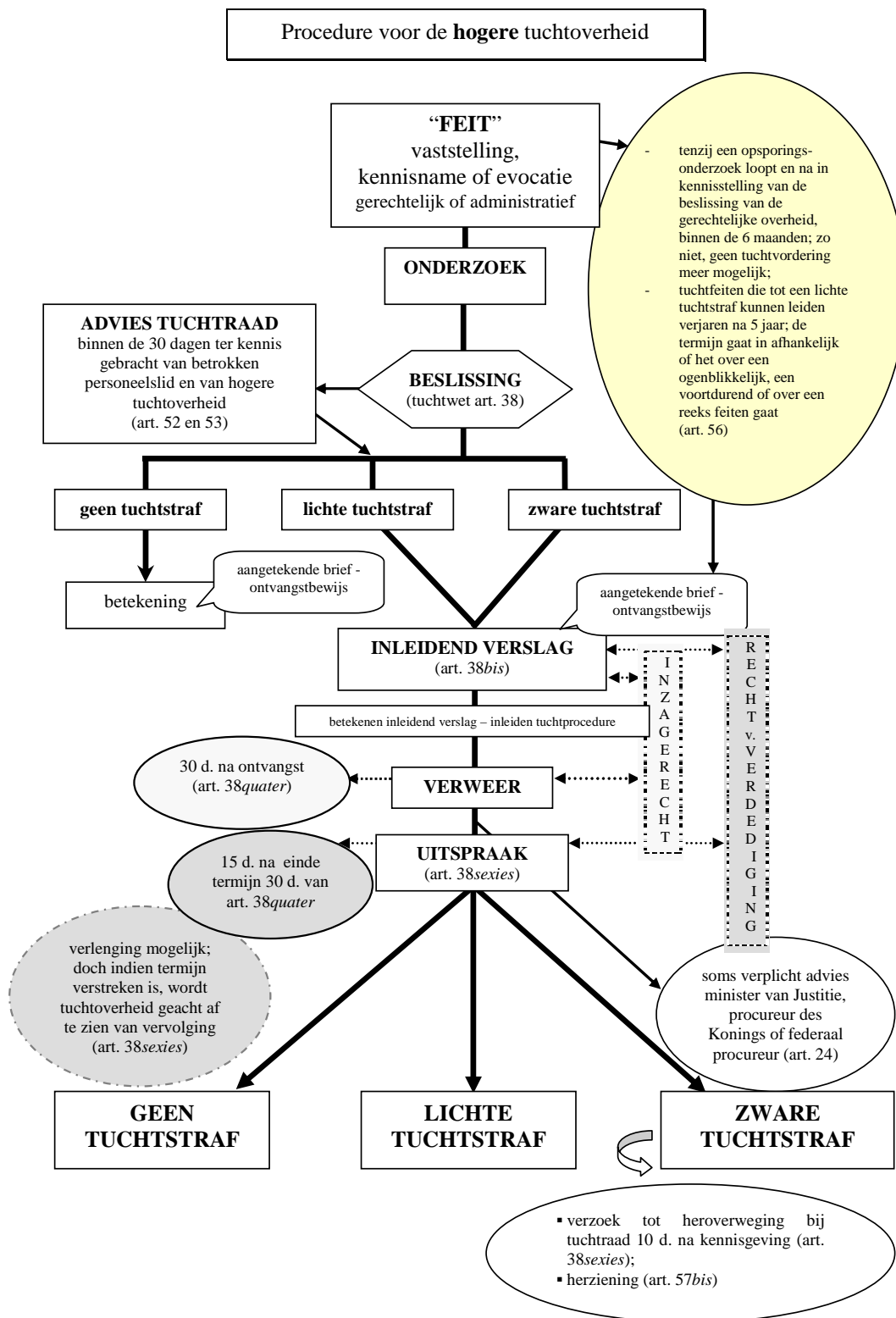
5. TUCHTPROCEDURE

Uit alle contacten en besprekingen blijkt dat de huidige tuchtprocedure als onwerkzaam wordt beschouwd. Iedereen die ermee te maken heeft, is het erover eens dat de huidige tuchtprocedure zelfs afremmend werkt. Uit de hiernavolgende schema's komt het voor dat de procedure eenvoudig is, maar dat is ze zeker niet als naar de termijnen gekeken wordt, alsmede naar de sancties die op het overschrijden van deze termijnen staan.

Schema 1: Procedure voor de gewone tuchtoverheid

Schema 2: Procedure voor de hogere tuchtoverheid

Uit beide schema's kan men gemakkelijk afleiden dat de positie van de korpschef en die van het politiecollege soms tegenover elkaar komen te staan. Dit is zeker het geval in de meeste kleinere zones waar de korpschef, die de gewone tuchtverheid is, ook diegene is die het voorafgaandelijk onderzoek voert. Deze betrokkenheid brengt verwarring mee zodat het niet meer zo duidelijk is waar de tuchtprocedure gevoerd wordt door de gewone tuchtverheid en waar door de hogere tuchtverheid. De bepaling van artikel 29 van de wet van 7 december 1998 op de geïntegreerde politie, op grond waarvan de korpschef belast wordt met de voorbereiding van de zaken die op het politiecollege worden voorgelegd, laat de korpschef niet toe opnieuw actief deel te nemen aan de tuchtprocedures gevoerd door de hogere tuchtverheid.

Een tweede vaststelling die ook door beide kamers van de Tuchtraad in zijn jaarverslag gemaakt werd³³, is dat de tuchtverheden te weinig aandacht besteden aan substantiële procedureregels. Het zou niet meer mogen zijn dat nu de tuchtwet al 5 jaar van toepassing is, er korpsen zijn waarbinnen er geen of onvoldoende expertise aanwezig is om een eenvoudige tuchtprocedure te voeren zonder dat er sprake is van schending van de rechten van de verdediging, het laten verlopen van termijnen, en die zelfs zodanig passief zijn dat er een volledige afwezigheid van enige tuchtactiviteit dient vastgesteld te worden.

Indien het beperkte personeelsbestand binnen bepaalde zones niet toelaat de gewenste ervaring te verwerven, dan heeft het Vast Comité P naar aanleiding van sommige toezichts-onderzoeken de korpschef gevraagd samenwerkingsverbanden met omliggende zones te onderzoeken om met hen een gezamenlijke dienst of instantie van intern toezicht op te richten die de dossiers en procedure met kennis van zaken kan voorbereiden. De korpschefs blijven dan hun volledige tuchtbevoegdheid als gewone tuchtverheid uitoefenen, terwijl ze in het politiecollege kunnen blijven zetelen als dit gevat wordt van een tuchtzaak. De nodige expertise in verband met de tuchtprocedure als dusdanig kan dan ook blijvend verworven worden.

Het Vast Comité P heeft wel dienen vast te stellen dat de procedures soms zodanig goed gekend zijn dat de tuchtverheid soms bewust termijnen laat verlopen om geen tuchtsancties te moeten opleggen³⁴. Dit neemt niet weg dat voor het jaar 2002 van de 60 % van de dossiers die door de Tuchtraad in overweging werden behandeld er in meer dan 60 % van de gevallen door de AIG diende geadviseerd te worden geen tuchtstraf op te leggen wegens procedurefouten als gevolg van de overschrijding van dwingend na te leven proceduretermijnen.

Het huiverig staan tegenover de toepassing van de tuchtwet wegens de vrees voor de procedure kan geen blijvend excuus zijn en bovendien heeft de politie, in het kader van goed beheer van het korps, de permanente opdracht de nodige kennis en expertise te verwerven om haar taken zorgvuldig uit te voeren.

Naar aanleiding van een eigen onderzoek neemt het Vast Comité P geregeld de beslissing dat er een fout of disfunctie wordt vastgesteld in hoofde van de individuele politieambtenaar met daaraan gekoppeld de vraag aan de korpschef om samenhangend een verder onderzoek te doen op statutair of disciplinair vlak³⁵. Voor 2004 werden voor individuele disfuncties een elftal opvolgingen gevraagd. Hiervoor ontving het Vast Comité P 4 antwoorden. Op basis van individuele fouten werden 105 verzoeken gericht waarop een vijftigtal antwoorden kwam. Korpschefs weigeren soms in te gaan op deze pertinente en gedocumenteerde vragen.

De vigerende tuchtwet zelf is zeker niet optimaal en was het onderwerp van diverse uitgebreide kritieken waarop het Vast Comité P in zijn jaarverslagen steeds de aandacht heeft getrokken. Dit is ook de reden waarom het Vast Comité P onmiddellijk bereid was om deel te nemen aan een werkgroep rond dit thema, zoals in volgend punt wordt uiteengezet.

6. WERKGROEP “WIJZIGING TUCHTWET”

6.1. WERKGROEP

Deze werkgroep is ontstaan in december 2003 toen de minister van Binnenlandse Zaken een voorstel goedkeurde om een werkgroep op te richten belast met “het voorstellen van oplossingen voor problemen die voortvloeien uit de reglementering inzake het tuchtstatuut en met het formuleren van suggesties die de toepassing ervan moeten verbeteren”.

De minister heeft de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie (dienst Statuten) belast met het voorzitterschap van deze werkgroep. In het begin werden afgevaardigden van het SAT, de Vaste Commissie van de lokale politie, de FOD Binnenlandse Zaken, de federale politie, de Tuchtraad, de AIG en het Vast Comité P uitgenodigd. Na de eerste vergadering werd op verzoek van de leden van de werkgroep ook het kabinet FOD Justitie en de Raad van procureurs des Konings bij de werkgroep betrokken.

Als methodologie werd aangenomen: het opstellen van een inventaris, het vastleggen van de volgorde van de behandelde aspecten en het nastreven van een consensus binnen de werkgroep van voorgestelde oplossingen. Een zeer strikt werkschema (minstens eenmaal per maand samenkomen) werd afgesproken zodat eind 2004 de werkgroep met de volledige bespreking klaar zou zijn, wat ook geschiedde. Op 8 februari 2005 maakte de heer inspecteur-generaal van de politie het volledige dossier met de gemotiveerde voorstellen van de werkgroep over aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Kort samengevat, zijn de bevindingen en het uitgangspunt van de werkgroep te omschrijven als volgt:

- de finaliteit van de tuchtregeling dient te zijn dat politiemensen die feiten begaan die een tuchtvergrijp vormen, hiervoor een passende tuchtstraf krijgen en dit na verloop van een eerlijk tuchtproces.
- er blijken binnen de geïntegreerde politiedienst grote verschillen te bestaan met betrekking tot de vervolging en bestraffing van tuchtvergrepen. Naar gelang van de tuchtverheid worden zwaarwichtige feiten niet tuchtrechtelijk vervolgd, slechts met een lichte tuchtstraf bestraft of geven ze soms aanleiding tot een zware tuchtstraf.
- ingevolge onvolkomenheden in het toepassen van de tuchtwet of door oneigenlijk gebruik van bepaalde statutaire rechten ontlopen bepaalde personeelsleden een correcte bestraffing.
- de discretionaire beslissingsbevoegdheid van de verschillende tuchtverheden belemmert een eenvormige interpretatie en juiste toepassing van de procedureregels.
- de tendens om buiten iedere proceduremaatregel om ordemaatregelen in plaats van tuchtstraffen op te leggen neemt sterk toe. Deze tendens verhoogt het reeds bestaande deficit van de notie "eerlijk tuchtproces".

6.2. RESULTATEN VAN DE WERKGROEP

De werkgroep heeft haar voorgestelde oplossingen opgesplitst in twee luiken.

Het *eerste luik* betreft de evaluatie van de tuchtregelgeving met daaraan gekoppeld een voorstel van de werkgroep waarover de minister van Binnenlandse Zaken verzocht werd een standpunt in te nemen.

Het *tweede luik* betreft een inventaris van de nog te behandelen punten die verbonden zijn met het ene of het andere standpunt dat de minister omtrent de items van het eerste luik zal innemen. Er zijn soms verschillende opties mogelijk al naargelang van het standpunt van de minister, maar deze kunnen zeer snel besproken worden daar deze onderwerpen reeds tijdens de werkzaamheden aan bod zijn gekomen.

Hierna worden de hoofdlijnen weergegeven van het eerste luik:

1. Een versterking van de werking van de Tuchtraad wordt voorgesteld door deze alle voorstellen van zware tuchtstraf te laten behandelen door middel van een advies dat een bindend karakter zou hebben met betrekking tot de vaststelling van essentiële procedurefouten, de bewijsvoering van de feiten, de toerekening ervan aan het betrokken personeelslid en de kwalificatie van de feiten. Inzake de strafmaat zou het advies niet bindend zijn.
2. In de kamer van de Tuchtraad zou steeds een bijzitter aanwezig zijn van zowel de federale als van de lokale politie, dit kan bijdragen tot een coherenter tuchtbeleid bij elke politiedienst.

3. Het mandaat van de bijzitters in de Tuchtraad dient even lang te zijn als dit van de magistraten van de Tuchtraad.
4. Nieuwe proceduretermijnen worden voorgesteld. Sommige termijnen zijn niet werkzaam omdat ze te kort zijn, andere omdat ze enkel onderworpen worden aan de jurisprudentiële notie van redelijke termijn.
5. Het toepassingsgebied van de wet zou dienen uitgebreid te worden naar drie gevallen die zich nu voordoen, namelijk de beoordeling van zwaarwichtige feiten die dateren van voor de indiensttreding, naar feiten die gepleegd werden door een contractueel personeelslid dat nadien behoort tot het statutair personeel en ten derde naar de situaties waarbij een personeelslid zich bewust ontdoet van zijn hoedanigheid van personeelslid om een lopende procedure stil te leggen.
6. Oplossingen dienen gegeven te worden aan bestaande discussies over de bevoegde tuchtverheid zoals bij afwezigheden van een titularis (vb. directeur-generaal), de minister van Binnenlandse Zaken en over feiten gepleegd door gedetacheerden die leiden tot een lichte tuchtstraf.
7. Een uniforme regeling wordt voorgesteld voor de adviezen verstrekt door externe overheden zoals de minister van Justitie, de procureur des Konings en de federale procureur.
8. Een aanpassing, in de zin van de rechtspraak van de Raad van State³⁶, van de kennisgevingen en betekeningen door aangetekende brieven dient worden doorgevoerd.
9. Bij de oproeping tot procedure met een voorstel tot zware straf dienen enkel nog de feiten vermeld te worden die weerhouden worden.
10. Er dient een minimaal wettelijk kader tot stand te komen voor alle ordemaatregelen.

In het tweede luik wordt een 20-tal onderwerpen opgesomd die ook in het licht van bovenvermelde wijzigingen dienen aangepakt te worden.

Het Vast Comité P verwijst integraal naar de 33 voorstellen van aanpassing van de huidige tuchtwet waarbij de hoeveelheid van wijzigingen reeds het bewijs levert dat de huidige tuchtwet dringend aan een herziening of meer dan een *facelift* toe is.

Hoe langer gewacht wordt, hoe onwerkzamer de huidige tuchtwet wordt.

Het Vast Comité P mocht reeds schrijven: *“De erkenning dat ook de politie fouten kan maken, maar dat die fouten ook worden opgevolgd en zo nodig gesanctioneerd, zal sneller een gunstige invloed hebben op het imago dan de publicatie van talloze statistieken”³⁷.*

7. TUCHT EN HET OPENBAAR MINISTERIE

In het bestek van dit rapport is het relevant ook te verwijzen naar de positie van het openbaar ministerie in het tuchtgebeuren.

Veel tucht wordt immers afgeschoven op een “gerechtelijk” onderzoek en in veel gevallen is de beslissing van de procureur des Konings tot sepot, niet verder onderzoek of buitenvervolginstelling een sein om op de gepleegde feiten geen tucht meer uit te oefenen of zelfs voorafgaandelijk het onderzoek door het openbaar ministerie niet te starten.

Men acht het feit dat het gebruik van (mogelijke) procedurefouten kan leiden tot de straffeloosheid van een tuchtinbreuk erger dan het niet opstarten van een procedure. Er heerst dan ook een grote terughoudendheid om een tuchtprocedure op te starten, omdat de ervaring leert dat deze onwerkbaar en veel te omslachtig is.

Daarenboven wordt er, indien er gelijktijdig een gerechtelijk onderzoek of een opsporingsonderzoek loopt, meestal voor gekozen om het resultaat van deze procedure af te wachten in plaats van tuchtrechtelijk op te treden. Dit brengt met zich mee dat er soms een heel lange tijd overgaat alvorens de beslissing wordt genomen om al dan niet een tuchtprocedure te starten. Hoe meer tijd er verstrijkt tussen het ogenblik van de feiten en de bestraffing ervan, hoe onproductiever zulke procedure wordt. Het niet duidelijk gekend zijn van de Col 4/2003 en het onvoldoende weten dat het openbaar ministerie niet meer optreedt als tuchtverheid, kunnen

een mogelijke verklaring zijn voor het feit dat sommige korpschefs zich achter de opsporingsonderzoeken van het openbaar ministerie verschuilen.

Het Vast Comité P stelt dit zelf vast in de dossiers waarin het een klacht heeft toegezonden aan het korps en waarvoor het nadien op de vraag hoe het met het dossier staat, het laconieke antwoord krijgt, met vermelding van een pv-nummer, dat het nu in handen is van het openbaar ministerie. Bij eventueel nazicht van het dossier aangelegd door het openbaar ministerie blijkt dit zeer vaak alleen te bestaan uit de door het Comité aan het korps overgemaakte klacht! Dit druist uiteraard in tegen alle regels van doeltreffendheid en doelmatigheid inzake toezicht.

Er zijn verschillen merkbaar tussen het optreden van het openbaar ministerie naar aanleiding van bepaalde feiten gepleegd door politieambtenaren en het optreden van een korpschef naar aanleiding van dezelfde feiten (gepleegd door dezelfde ambtenaar). Uit deze verschillen kan worden afgeleid dat er weinig redenen zijn voor de korpschef om met de kennis die hij al heeft, geen afweging te maken naar de beroepsvoorschriften toe en over te gaan tot het nemen van sancties binnen een correct aangevoelde termijn, ook indien de gedraging het voorwerp zou uitmaken van een onderzoek door het openbaar ministerie.

Hier wordt een ander signaal gegeven dan bij de behandeling voor de rechtbank waar de politieambtenaar terechtstaat ten overstaan van de samenleving en dit meestal voor feiten die ook voor de burger strafbaar zijn gesteld. Via tucht wordt namelijk een signaal gegeven aan de beroepsgroep zelf. Dit signaal heeft intern zijn impact op het herhaald bevestigen van de toetredingsvoorwaarden van de groep en zijn deontologie.

8. DEONTOLOGISCHE CODE

De basiswetgeving rond tucht bestaat uit de wet van 13 mei 1999³⁸ en het koninklijk besluit van 26 november 2001³⁹. In artikel 3 van de wet van 13 mei 1999 worden de tuchtvergrijpen omschreven als: *“Elke handeling of gedraging, zelfs buiten de uitoefening van het ambt, die een tekortkoming aan de beroepslichten uitmaakt of die van aard is de waardigheid van het ambt in het gedrang te brengen, is een tuchtvergrijp en kan aanleiding geven tot het opleggen van een tuchtstraf”*.

Artikel 132 van de wet op de geïntegreerde politie van 7 december 1998, dus voor de tuchtwet, stelde reeds: *“Het personeelslid vermijdt elke gedraging, zelfs buiten de uitoefening van het ambt, die het vervullen van de ambtslichten in de weg kan staan of met de waardigheid van het ambt strijdig is [...]”*.

Tuchtrechtelijke bestraffing is maar mogelijk indien er sprake is van tuchtfacten of inbreuken op de deontologie van de politieambtenaar.

In de wet op het politieambt komen de basisprincipes voor de werking van de politiediensten en de individuele politieambtenaar ruim aan bod. Evenwel werken zij in een bijzondere omgeving waarin een van de elf specificiteiten de bijzondere tuchtregeling is. Die specifieke tuchtregeling wil een preventief en repressief “wapen” zijn tegen ongepast gebruik of zelfs misbruik van de aan de politieambtenaren toegekende bevoegdheden en dwangmiddelen⁴⁰.

Een deontologische code kan dan ook niet in de plaats treden van de concrete appreciatie van feiten die allen te maken hebben met de uitoefening van de taken en opdrachten zoals voorzien in de wet op het politieambt. De toepasbare rechtsprincipes, waarden en normen zijn niet steeds terug te vinden in een specifieke legalistische tekst, maar ook in tal van wijzen van aanvoelen en afwegen zodat deze grondslagen van toetsing in een afzonderlijke code opvangen, zo niet onmogelijk dan toch onvolledig zal zijn.

Het strafrechtelijke adagium *“nullum crimen sine lege”* geldt niet in het tuchtrecht. Het tuchtrecht laat de sanctionering toe van handelingen zonder dat een wet of verordening deze handeling strafbaar stelt. Het is ook een constante rechtspraak van de Raad van State dat feiten gepleegd in het privé-leven van een ambtenaar en ook van een politieambtenaar enkel strafbaar zijn voor zover zij in redelijkheid kunnen worden geacht een invloed te hebben op de ambtsuitoefening⁴¹.

Opdat er sprake van een tuchtfact zou kunnen zijn, is er evenmin opzet noch schade vereist. Het al dan niet opzettelijk plegen van de feiten kan alleen een rol spelen in het bepalen van de

strafmaat.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat sommige vakbonden met argusogen het tot stand komen van een deontologische code hebben gevolgd, daar zij vrezen dat de code een instrument zal worden dat hoofdzakelijk dienstig is om te zalven en te slaan.

Volgens de opstellers van het ontwerp van koninklijk besluit houdende de vaststelling van de deontologische code van de politiediensten gaat het duidelijk om een weergave van een cultuur. Zij steunen zich op de formele verplichting opgelegd door artikel 50 van de wet van 26 april 2002 (Exoduswet) om een deontologische code op te stellen.

Niettegenstaande het verslag aan de Koning in het ontwerp verwijst naar het Europees verdrag van de Rechten van de Mens, de Belgische Grondwet, de Europese code inzake politie-ethiek en de wet op het politieambt, blijft de deontologische code een opsomming van mogelijke tuchtinbreuken.

Het Vast Comité P heeft zijn opmerkingen rechtstreeks overgemaakt aan de auteurs van de code en werkte in 2004 mee aan een colloquium "Deontologie en integriteit bij de politie"⁴² en in 2003 verscheen in zijn jaarverslag: *"De deontologische code, waarvoor al enige tijd een aanvaardbaar project bestaat, laat jammer genoeg nog altijd op zich wachten sinds de jaren 1990-1992. De laatste overlegfase met verschillende actoren heeft veel tijd in beslag genomen, maar is nuttig gebleken"*⁴³.

Helaas moeten we vaststellen dat pas recentelijk de minister van Binnenlandse Zaken een agenda met de vakbonden zou overeengekomen zijn om dit ontwerp te bespreken.

Zelfs indien de deontologische code een wettelijke basis zou krijgen in de vorm van een koninklijk besluit, blijven de andere wetten bestaan die tot toetsing kunnen leiden.

Dit kan slechts nuttig en naar de organisatie toe sturend werken indien ook de tuchtprocedure werkzaam wordt. Beide luiken, code en tuchtprocedure, dienen dan ook samen tot stand te komen.

9. FUNCTIE INTERN TOEZICHT – NAAR EEN NIEUWE POL 48?

Uit analyse van de door ons gekende gegevens kan gesteld worden dat 99 % van de uitgevoerde onderzoeken in het kader van een tuchtprocedure verricht werd door de dienst intern toezicht van het korps wanneer deze dienst als dusdanig bestond.

Er kan dan ook niet voorbijgegaan worden aan het belang van zulke goed werkende dienst. Dit belang werd al verschillende malen door het Vast Comité P onderstreept en er werd over deze belangrijke functionaliteit een thematisch onderzoek uitgevoerd⁴⁴.

Telkenmale werd er gewezen op de zeer grote leemte die ontstaan is na de buitenwerkingstelling van de Pol 48, omzendbrief van 6 juli 1994, die juist voorzag in de inrichting van een dienst "intern toezicht" bij de korpsen van de gemeentepolitie.

Sindsdien is het echter windstil. Een goed functionerende en betrouwbare dienst intern toezicht is noodzakelijk in elk korps en is een onmisbare schakel in het behoud en de verbetering van de integriteit en de betrouwbaarheid van een organisatie.

Ondanks de *goodwill* van vele verantwoordelijken of diensten "Intern toezicht" heeft het thematisch onderzoek van het Vast Comité P verschillende knelpunten aan het licht gebracht. Een eerste belangrijk knelpunt is de problematiek van de uitvoering van tuchtonderzoeken door de onderzoekers van de dienst intern toezicht waarbij de voorafgaande onderzoeker inzake tucht geen conclusies mag trekken en volledig neutraal dient te blijven. Nog moeilijker wordt de oefening wanneer de voorafgaande onderzoeker tegelijkertijd optreedt als onderzoeker en als diegene die processen-verbaal heeft opgesteld in het kader van het gerechtelijk onderzoek of opsporingsonderzoek of wanneer hij als voorafgaandelijk onderzoeker verplicht wordt een gerechtelijk proces-verbaal op te stellen.

Daarnaast is er de problematiek van de overgang van een administratief onderzoek naar een tuchtonderzoek waarbij er verschillende standpunten worden ingenomen door de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie en de Algemene directie personeel / Directie van de juridische dienst, het contentieux en de statuten (DGP/DPS) van de federale politie. Volgens deze laatste kunnen de stukken van een administratief dossier niet worden gebruikt in tuchtonderzoeken en zouden alle onderzoeksverrichtingen moeten worden overgedaan.

Het al dan niet vermelden van artikel 25 van de wet van 13 mei 1999 houdende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten⁴⁵ in een administratief verhoor levert ook her en der problemen op. Zo heeft het Vast Comité P meermaals vastgesteld dat sommige korpschefs voor alle klachten, ook deze die betrekking hebben op minder ernstige feiten, een vooronderzoek tucht opstarten met alle formele plichtplegingen en kennisgevingen zoals in de tuchtwet voorzien.

Tevens werd opgemerkt dat soms in zuiver administratieve verhoren melding wordt gemaakt van de loyaleitplicht van de medewerker. Zo'n handelwijze kan een demotiverend effect hebben en bijgevolg stelt het Vast Comité P zich de vraag of de tuchtprocedure niet beter alleen zou worden gehanteerd voor de meest 'ernstige' dossiers.

Het Vast Comité P heeft weliswaar de bevoegdheid om de klachtenbehandeling over te dragen aan de interne hiërarchie, maar wenst zich niet te profileren als diegene die aan de basis ligt van het opstarten van een tuchtprocedure, zeker niet als het om 'futiliteiten' gaat die echter op een andere manier en in een ander verband ter kennis dienen te worden gebracht van de betrokken politieambtenaar en het voorwerp dienen uit te maken van een corrigerend optreden.

Er bestaat ten slotte ook onduidelijkheid over de inhoud en de archivering van tuchtdossiers en persoonlijke dossiers. Deze problematiek gaat gepaard met de dubieuze praktijk waarbij, indien er geen tuchtstraf wordt uitgesproken, het dossier als onbestaand wordt beschouwd. Dit druist in tegen de algemene plicht van een bestuur tot archivering van administratieve stukken voor een periode van 20 jaar.

Er blijven echter verschillende vragen onbeantwoord, zoals: Wat zijn de bewaartermijnen van stukken in het persoonlijke dossier? Op welke wijze dient er rekening te worden gehouden met lopende en afgesloten administratieve onderzoeken en tuchtonderzoeken die al dan niet gearhiveerd zijn? Wat met het gebruik van gegevens en het functioneringsgesprek? Wat indien het personeelslid weigert om kennis te nemen van de resultaten van onderzoeken? Mogen deze dan in het persoonlijk dossier worden opgenomen?

Op deze en andere vragen moet een eenduidig antwoord worden geformuleerd, door alle betrokken overheden. Uiteindelijk dienen deze in de praktijk omgezet te worden en wie kan dat beter doen dan de korpschef ondersteund door een professionele dienst intern toezicht?

10. AANBEVELINGEN

Er zijn verschillende verbeteringen mogelijk, die echter tegelijkertijd dienen gerealiseerd te worden. Uit deze items heeft het Vast Comité P zes verbeterprojecten geïdentificeerd en omschreven waarop tal van andere initiatieven geënt zijn zodat op een zeer korte termijn zowel aan de basis als aan de uitvoering van tucht in het algemeen geremedieerd kan worden.

- Prioritair dient de tuchtwet herschreven te worden. De conclusies en aanbevelingen van de werkgroep onder leiding van de dienst Statuten van de AIG is een aanvaardbaar werk-instrument. De minister van Binnenlandse Zaken zal op zeer korte termijn een van de opties voorgesteld in de besprekingen van de werkgroep moeten nemen zodat deze werkgroep haar werkzaamheden kan afronden.
- De minister van Binnenlandse Zaken kan orde op zaken stellen door aan de korpsen (via de burgemeester of het politiecollege) die de laatste vier jaar geen tucht gemeld hebben, te vragen zich te verantwoorden.
- De minister van Binnenlandse Zaken moet onverwijld overgaan tot het uitwerken van een nieuwe omzendbrief soortgelijk aan de vroegere Pol 48 opdat elk korps over een dienst intern toezicht zou beschikken in een aangeduid werkkader.
- Het operationeel maken van een jurisprudentiedatabank is dringend aan de orde.
- De deontologische code moet in een ruimer debat aan bod komen en afgekondigd worden.
- Het openbaar ministerie moet dossiers waarbij politieambtenaren betrokken zijn prioritair kunnen afwerken en binnen een korte termijn de korpschef inlichten over zijn beslissing, met een inzagerecht in het dossier.

De kennis over de plaats van het openbaar ministerie in het tuchtgebeuren dient geactualiseerd te worden⁴⁶.

Het is een democratische verworvenheid van de burgers dat men van politieambtenaren mag verwachten dat ze ethisch handelen binnen de context van hun beroep. Er mag niet uit het oog worden verloren dat de politie, als behoeder van de democratie en van een maatschappij-ordering, het recht heeft om inbreuken te plegen op het algemene principe dat de burger het recht heeft om met rust gelaten te worden. De duizenden klachten die het Vast Comité P in de loop van zijn bestaan mocht ontvangen, bewijzen dat de burger ermee instemt om onder een toezicht te vallen maar niet onvoorwaardelijk.

Hij wenst de zekerheid te hebben dat het gedrag verantwoord is en volgens vooraf overeengekomen waarden en normen die zich uitdrukken in hetgeen als deontologie omschreven wordt.

In een organisatie waar men goed opgeleid, gemotiveerd en bekwaam is en waar men bereid is tot samenwerken, heerst een positieve discipline. De discipline of tucht is het zich houden aan bepaalde opgelegde regels of voorschriften van gedrag en is daardoor voorspelbaar. Als deze positieve discipline niet aanwezig is, zal het gedrag dienen te worden bijgestuurd ofwel door een beloningsstructuur ofwel door sancties indien de discipline faalt. Discipline heeft tot doel voor de burger zekerheid te scheppen betreffende het optreden van de politieambtenaar.

De openheid en standvastigheid van een korps en zijn leiding kan worden afgemeten aan de hand van het tuchtbeleid. Dit geeft een duidelijk beeld van de waarden en normen waarvoor de organisatie staat. Indien de burger meer vertrouwen in het politiekorps wil krijgen, dan moet hij ervan overtuigd zijn dat het principe 'de ene dekt de andere' niet van toepassing is. De erkenning dat ook de politie fouten kan maken, maar dat die fouten ook worden opgevolgd en zo nodig gesanctioneerd, zal veel sneller een gunstige invloed hebben op het imago dan de publicatie van talloze statistieken⁴⁷.

¹ Door artikel 15 van de wet van 1 april 1999 werden de tuchtrechtelijke overheden verplicht het Vast Comité P maandelijks omstandig op de hoogte brengen van de genomen tucht- en ordemaatregelen. Dit artikel werd in de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten ingevoerd onder artikel 14bis, 2de lid.

² Activiteitenverslag 2004 van het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, Parl. St., Kamer, 2004-2005, nr. 1966/001 en Senaat, 2004-2005, nr. 3-1321/1.

³ Het betreft de politiezones Herstal; Condroz; La Louvière; Aiseau-Présles/Châtelet/Farciennes; Zwijndrecht; Grens; Voorkempen; Tienen/Hoegaarden; Wokra; Machelen/Vilvoorde; Puyenbroeck; Aalter/Knesselare; Erpe-Mere/Lede; Regio Tielt.

⁴ In 2004 werden er 1 864 klachtendossiers aangelegd, 552 gerechtelijke onderzoeken verricht door de D.E.; 763 aangiften gedaan door de politie zelf, werd kennis gegeven van 3 082 klachtendossiers door de AIG en de politiekorpsen; 705 opsporingsonderzoeken ingesteld en 98 vonnissen overgemaakt, dit maakt een totaal van 7 064 dossiers in 2004, tegenover 6 359 in 2003.

⁵ Het gaat over Brussel-Hoofdstad zone 5340; Antwerpen zones 5348, 5350, 5355, 5360, 5366, 5368; Limburg zones 5369, 5373, 5376, 5381, 5384; Vlaams-Brabant zone 5408; Oost-Vlaanderen zones 5418, 5430, 5438; West-Vlaanderen zones 5446, 5447, 5448, 5457, 5462; Waals-Brabant geen zones >100; Luik zones 5278, 5279, 5283, 5292; Luxemburg zones 5300, 5301; Namen 1 zone > 100 en Henegouwen zones 5316, 5328.

⁶ Zie bijlage 1.

⁷ 100 door Nederlandstalige korpsen, 126 door Franstalige.

⁸ 123 door Nederlandstalige korpsen, 108 door Franstalige.

⁹ Zie jaarverslag 2004 Tuchtraad blz. 171.

¹⁰ Totaal federaal 11 636 (N 6 263 - F 5 373), totaal lokaal 31 570 (N 17 822 - F 13 748).

¹¹ Jaarverslag AIG 2004, blz. 48.

¹² Jaarverslag Tuchtraad 2004 blz. 174.

¹³ Zie jaarverslag Vast Comité P 2004 blz. 181.

¹⁴ Dossier 2004/86839.

-
- 15 Dossier 2004/33107.
 - 16 Dossier 2004/29912.
 - 17 Dossier 20004/31271.
 - 18 Dossier 2004/64843.
 - 19 Dossier 2003/35283.
 - 20 Dossier zone 5429, 5327.
 - 21 Dossier 2005/17358, 2005/17374.
 - 22 Dossier 2005/17424.
 - 23 Dossier 2005/13505.
 - 24 Dossier 2005/17425.
 - 25 Dossier 2005/17533.
 - 26 Dossier 2005/17557.
 - 27 Dossier 2005/17569.
 - 28 Dossier 2005/17659.
 - 29 Dossier 2005/17664.
 - 30 Meer bepaald de onduidelijkheid van art. 65*bis* en 65*quater* van de tuchtwet en art. 35 en 37 van het uitvoeringsbesluit van 26 november 2001.
 - 31 In 2004 werden er 23 adviezen gegeven voor zaken ingeleid in 2003 en 32 adviezen voor zaken ingeleid in 2004 op een totaal van 150 zware straffen.
 - 32 Zie jaarverslag Tuchtraad 2004, blz. 9. Nationaal werden er 150 zware tuchtstraffen opgelegd waarvan 39 voor de politiezone Antwerpen.
 - 33 Zie jaarverslag 2004 Hfst7: gemeenschappelijke beschouwingen van de Nederlandse en de Franstalige kamers.
 - 34 Dossier 200471408; dossier 200217234.
 - 35 Beslissingscodes 402 en 405.
 - 36 Zie R.v.St., Boodts, nr. 117.946, 4 april 2003.
 - 37 Zie Activiteitenverslag 2004 van het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, Parl. St., Kamer, 2004-2005, nr. 1966/001 en Senaat, 2004-2005, nr. 3-1321/1, p. 311.
 - 38 B.S. van 16 juni 1999.
 - 39 B.S. van 28 december 2001.
 - 40 Zie *De Wet op het politieambt, handboek van de politiefunctie*, Gil. L. Bourdoux, E. De Raedt, M. De Mesmaeker, A. Liners en H. Berkmoes, Brussel, Politeia, 2005, blz. 504.
 - 41 Zie I. Opdebeek, *Tuchtrecht in de lokale besturen*, Brugge, Die Keure, blz. 83, nr. 122.
 - 42 Zie publicatie van de teksten door het Centrum voor politiestudies, Politeia 2004, Beschouwingen over een deontologische code.
 - 43 Zie jaarverslag 2003 punt 58.
 - 44 Dit onderzoek werd op de vergadering van 9 januari 2004 besproken met de parlementaire begeleidingscommissie van het Vast Comité P.
 - 45 B.S. van 16 juni 1999.
 - 46 In het bijzonder de Col 4/2003.
 - 47 Zie PEETERS, W., "De grens tussen tucht en deontologie" in *Deontologie en integriteit bij de politie*, Uitgave Centrum voor politiestudies vzw, Politeia, 2004.